

В ОЧІКУВАННІ РІЗДВА

1.

В Колумбії немає снігу. Поль говорить, що зима у них – дощі, довгі й затяжні. Сніг вони бачили лише у фільмах.

– Який він?

– Холодний і білий.

– Та знаємо ми, знаємо. На смак?

Ми живемо в хаті у Комишувасі. Шоста рота другого батальйону 128-ї окремої механізованої бригади. Гірсько-штурмова. Піхота.

На наших шевронах – едельвейс, квітка, що росте у горах.

У хаті нас живе дев'ятеро: шість колумбійців і три українці.

Ми шукаємо спільну мову, говоримо через перекладач, який часто спотворює сенс сказаного. Іспанською (погано, але бодай якось) може говорити лише Влад. Я і Руслан вивчили дрібку слів і користуємось ними.

Усі ми проходимо адаптацію. Так називається час, який дають на новому місці служби для акліматизації, навчання та інших речей. Ми – піхота. Мало хто з нас за час війни був піхотинцем. І от цей час настав.

До того ж колумбійці. Нам з ними виходити на позиції. Нам потрібно знайти спільну мову та взаєморозуміння.

Я називаю нашу хату Оріхівською Колумбією. Тут звучить колумбійська музика, дуже багато іспанської мови, жартів, які хтось розуміє, а хтось – ні.

Зима зараз – не зима. Туман, мряка і дощі. Колумбія, така Колумбія.

– Тільки болота більше. Дуже багато болота, – сміється Поль.

Вони постійно готують рис, варять картоплю в мундирах і смажать м'ясо. Кожен день рисове меню.

Кожен день ми їздимо на полігон. Вчимося штурмувати окопи. Бруд, земля, небо. Автомати, постріли, навчальні гранати, які інструктор, з позивним Кіт, кидає нам під ноги.

– Ноги відірвало. Неправильно. Двісті. Двісті. Триста, – він показує рукою на того, хто не впорався із зачисткою. Його слухають уважно. Він говорить іспанською, потім українською. – Ще раз! – каже Кіт. І ми знову починаємо навчальний штурм. – Ви повинні прикривати все. Контролювати траншею. Ворог всюди. Він ховається. Він чекає, коли ви опустите автомат. Ворогу простіше: він чекає вас, він тут довго. У нього запаси набоїв і гранат. Ви повинні діяти швидко. І дивитись під ноги. Будь-де може бути розтяжка.

Небо синє, глибоке. Воно стелиться над траншеєю, воно ніби слідкує за нами.

– Рух. Рух, – каже Метью, колумбієць. – Два. Рух. Рух. Ми рухаємось окопами.

Бліндаж. Зачистка.

Поворот. Обережно.

Граната від Кота.

Він знову показує.

Двісті. Двісті. Триста.

– Інші далі йдуть.

Від цих біганин у повній амуніції болить спина, ниють м'язи – все тіло загалом. Але тренування не припиняються. Знову і знову.

– Моя задача зараз, – каже Кіт, – не заганяти вас. Моя задача – навчити, щоб ви вижили. Це просто навчання. Додайте до цього всього ще дрони і скиди з неба. Піхота – це важко. Піхота – це шлях. Піхоті байдуже, хто ти і звідки. Ти або вижив, або ні. Ще раз, а потім перекур.

І ми знову покірно заходимо в траншею відпрацьовувати штурмові дії.

Потім лягаєш на землю і дивишся в небо. Десь вдалині лунають вибухи. Лінія фронту близько. До нуля лише 15 кілометрів. Оріхівський район, Запорізька область.

2.

В кузові пікапа тісно. Вісім людей.

Досі дивуюсь, як туди може влізти стільки особового складу. Автомати муляють в боки. З-під коліс летить бо-лото. Пікап заносить, ним виляє. Водій перемикає передачу. Їде далі. Болота більше, дує холодний вітер, капає дощ. Колумбійці веселі. Вони жартують про щось іспанською мо-вою. Руслан каже: З нас сміються. Чуйку маю, з нас.

Ми в кузові як кілька в томаті. А ще сюди ж мають за-вантажити два бачки з їжею: із супом та гречаною кашею.

Оріхівська Колумбія вітає нас виляючими хвостами псів, що зголодніли і вже чекають біля воріт.

Ми чистимо зброю. Чомусь це нагадує мені фільм Джар-муша «Кава і цигарки». Українська версія, наша, українсько-колумбійська — «Ведешка і цигарки».

Клейонка на столі ніби навмисне чорно-біла в клітиночку. Я уявляю кінокамери. Ось одна за спиною в мене, дру-га — за спиною Метью, третя — загальний план. Ми чисти-мо зброю, Метью розповідає про свою сім'ю. У нього двоє дітей, дружина, батьки і брати. Він показує на смартфоні усміхнені обличчя дочки і сина. А потім, по паузі, запитує: Тобі подобається війна? Я відповідаю: Ні! Кому вона може подобатись? Метью: Мені.

Ми спілкуємось через перекладач. Тож я дивлюсь на екран здивовано. Ну, як так... думаю я. Як війна може по-добатись?

Метью пояснює: Я іншого не знаю. Я воюю з 11 років. Ро-дина не мала грошей на те, щоб годувати нас. У мене п'ять братів. І я пішов на війну.

В одинадцять?

В одинадцять, киває Метью.

Западає пауза.

Я диктую в перекладач: Життя ж для того, щоб дітей ро-стити, купатись в морі, подорожувати і всяке таке. Насоло-джуватись життям.

Метью відповідає: Я знаю лише війну.

Знову западає пауза.

Ми мовчимо.

Метью далі чистить автомат.

Ритуал триває.

Я уявляю, як Джим Джармуш стежить за нами. Це чорно-біле кіно, де важливими є світло і тінь. Де важлива не дія, а пауза. У цій паузі ми з Метью.

Далі мала б тривати філософська бесіда. Але ми мовчи-мо. Довго. Просто чистимо зброю.

3.

Ввечері Влад, наш командир, каже:

П'ять людей завтра на виїзд. Будете міняти хлопців, які на позиції вже майже сто днів.

Хто їде?

Українці: Фінчер (я), Водолаз (Руслан), Аміак (Сергій); ко-лумбійці Леопардо та Гуасон. Через пів години приїде ма-шина і відвезе до ротного — Куби. Там видадуть усе необ-хідне, розкажуть деталі.

++

Куба пояснює. Позиція Балка. Попереду лише росіяни. Наша задача: доїхати, поміняти хлопців, залізти в нори і копати. Багато копати. Росіян підпускати близько, а по-тім підривати міни. Якщо треба докінчити — вилізти з нори і розстріляти. Довкола позиції все заміновано. Стрільба без потреби заборонена, щоб не «засвітити» позицію.

Назаре, — каже Куба до молодого хлопця. — Продуктів їм, води і все необхідне.

Все зібрано і в мішках.

Добре.

Куба до нас:

Завтра зранку в магазин. Сигарети, цукерки, хто що любить. І чекаємо туману.

Усміхаюсь: Ялинку з собою брати?

Ялинку? Для чого? — дивується Назар.

На Різдво.

Ми вам скинемо з неба, якщо потрібно буде. Бабою-Ягою. Маленьку. Пахучку. Від авто, — усміхається він.

А мандарини?

Ні. Це вже самі.

Треба завтра купити. Наїстись наперед.

Куба усміхається.

Приїжджає Кіт. Він пояснює задачу колумбійцям іспанською. Гуасон і Леопардо уважно слухають.

Чімба, — каже Леопардо, що означає «добре».

Чімба, — відповідає Кіт.

Запам'ятовував позивні колумбійців так: Густавсон — кухар з мультика «Рататуй», значить Густаво. І довго плутався. Гуасон ображався. Гуасон* — це Джокер, але не з мультиків і не з книжок. Джокер. Гуасон. Джокер. Джокер.

Леонардо — черепашка-нінзя з мультиків.

— Ноу Леонардо! Ноу, — і він теж ображається. — Леопардо, — виправляє колумбієць.

Лео?

Лео.

Пардо.

Сі.

Леопардо.

Ні, ніяк не можу запам'ятати. Леонардо. Леопардо. Леонардо. От перша асоціація з мультиком і все. Я вибачаюсь. Леопардо. І надалі називаю його Лео.

* *Guason* (ісп.) — жартівник, насмішник, той, хто кепкує.

4.

Броня їде. Світло червоних налобних ліхтариків. Мішки і люди. Від бронежилета болить спина. Добре, що напередодні виїзду я купив пояс, щоб підперезатися. Гуасон закурює. Дим у червоному світлі малює свої візерунки. Стелиться над мішками з харчами, водою, рюкзаками та пакетами. На вивантаження в нас буде менше трьох хвилин. Маємо встигнути викинути все з бронемашини і за можливості дотягнути до входу в нору.

Дорога займає хвилин сорок. Можливо, й менше. Але час пресується. Уповільнюється. Зупиняємось дорогою. Очікуємо доповіді від п'ятої роти. Ми заїжджатимемо після них. Руслан нервує. Леопардо намагається усміхатись.

Гуд? — запитує мене.

Гуд! — і усміхаюсь йому у відповідь.

Серце хоче калатати. Я заспокоюю його: Усе буде добре. Інакше ніяк. Не встиг відправити есемеску дружині, що ми виїхали. Реально просто не встиг, адже з сутінками двері хати відчинились і Куба крикнув: Вантажимось!

У Колумбії немає снігу, згадую я.

У Колумбії немає снігу, повторюю.

Потім заплющую очі та уявляю себе дитиною. Як вибігав на вулицю босим і намагався ловити сніжинки. Або висував язик і намагався хапнути їх ротом і з'їсти.

Зима — це Різдво.

Різдво — це діти.

На Різдво ми всі діти. І ми чекаємо мандаринів і ялинки.

Рація зашипіла.

Броня заревіла — і ми знову рушили.

«Полю, чуєш? — подумки відповідаю йому. — Зима — це сніг. Зима — смак дитинства. Сніг — це очікування цукерок

і подарунків. Різдво — затишок. Дім. Благодать. Різдво — це щось про Бога, в якого, можливо, відмовляєшся вірити, але він поруч. Бог всюди. Навіть якщо ти його не бачиш. І сніг теж Бог. З присмаком мандаринів».

5.

Швидше!

Ворота в ніч розчинилися. Нутрощі броні у контрольному хаосі.

Викидай! Викидай!

Швидше!

Ще трохи! — змішуються голоси.

Швидше!

Ми серед ночі. В полі. Біля посадки. Попереду росіяни. Хлопці, які вийшли з позиції, заскочили в броню — ворота в світ за ними зачинились. Броня заревіла і рушила назад. Додому.

Ми залишились.

Куди нести?

Куди?

Зажди! Дай зорієнтуватись. — Це Аміак. — Давайте спочатку до дерев.

Один з орієнтирів — дуби.

І ми йдемо до них.

Я не бачу входу. Де вхід? Хтось бачить? Де він? Не бачу.

І раптом з темряви звучить голос: Ідіть за мною. Давай-те щось візьму.

Ми йдемо спочатку на голос, а потім за силуетом провідника. За дві хвилини зупиняємося.

Сюди. Вхід тут.

Він настільки малий, що нам доводиться знімати каски, бронешоломи і ерпееки*, щоб протиснутися всередину. Спокійно! Все добре. Навколо тиша. Секунди тягнуться довго. Головне — нічого не забути.

* Розвантажувальний пояс РПС з підсумками.

6.

У норі тісно. Вона глибока. Має ряд розгалужень, ходів і схованок. Нам поки що тісно. Шість людей, купа речей, зброї та мішків, що лежать у проходах, заважаючи рухатись. Хлопці вкопались добре.

Ми ходимо навкарачки. Двом розминутися в норі фактично неможливо.

Будьте, як вдома, — говорить Юра, наш провідник із позивним Фосфор. Він вводить усіх у курс справи. Показує, де заміновано, де підрильники, куди за орієнтирами підпускати росіян у разі штурму, розповідає інші речі про позицію. Каже: Копали з літа.

Попереджає про трьох котенят, які живуть у норі. Показує, куди орієнтовно Баба-Яга скидатиме нам провізію.

Юра — веселий молодий хлопець із Тернополя. Він мав виїхати з групою, але залишився.

7.

Ми втомлені, лягаємо спати по черзі, копаємо нору далі, дивимося в прилади нічного бачення, жартуємо та усміхаємося.

Життя триває навіть у норах на передовій.

Скільки ми вже тут? — запитує Руслан.

Я не знаю. Все змішалось в суцільну кашу.

Дні одноманітні. Їжа закінчується. Води обмаль.

Щоранку опускається туман. Інколи він триває цілий день. Цілими днями лізуть росіяни. Ми чекаємо їх, щоб знищити.

Якщо випаде сніг, нас звідси не заберуть до весни.

Якщо ми пропустимо росіян — залишимося тут назавжди.

Росіяни повинні лежати в посадці на підході до позиції. Вони повинні смердіти вдень і вночі, їх мають гризти тварини, вони мають гнити у цій землі.